

Programanalys

Speciallärarprogrammet

Verksamhetsberättelse för 2018/2019

Verksamhetsplan för 2019/2020

Beskrivning av programmet

Speciallärarutbildningen är en påbyggnadsutbildning och vänder sig till dig som har en lärarutbildning och har arbetat i skolan i minst tre år. Utbildningen ges på avancerad nivå och syftar till att ge fördjupad kunskap om elevers lärande och skriv-, läs eller matematikutveckling för att kunna ge stöd åt elever som är i behov av särskilt stöd. Under utbildningen utvecklar du även förmågan att kritiskt granska och tillämpa metoder för att bedöma barns och elevers språk- eller matematikutveckling och förmågan att kunna anpassa olika arbetssätt mot den enskilda elevens behov. Speciallärarutbildningen syftar till att ge kompetens att arbeta som speciallärare i skolan med särskild specialisering mot elevinriktat stöd inom ämnesområdena svenska, matematik eller utvecklingsstörning och med fokus på språk-, skriv-, läs- eller matematikutveckling eller utvecklingsstörning. Specialläraren kommer att arbeta inom det verksamhetsområde som anknyter till tidigare avlagd lärarexamen

Programrådssammansättning

Programrådet för speciallärar- och specialpedagogprogrammen 2019-2021

Gudrun Svedberg (ordförande), Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap

Anneli Nielsen, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap

Åsa Löfqvist, Pedagogiska institutionen

Lili-Ann Kling, Institutionen för naturvetenskapernas och matematikens didaktik
(efterträds av Lotta Vingsle, NMD, 20190901)

Gunnar Sjöberg, Institutionen för naturvetenskapernas och matematikens didaktik

Maria Levlín, Institutionen för språkstudier

Ingmarie Mellenius, Institutionen för språkstudier

Studentrepresentant:

Vakant

Nyckeltal för speciallärarprogrammet

Nyckeltal antagning

Speciallärarprogrammet	2014	2015	2016	2017	2018
Antal nybörjarplatser (enl. planeringstal) spr	20	25	25	20	20
Antal nybörjarplatser (enl. planeringstal) ma	20	25	25	20	15
Antal nybörjarplatser (enl. planeringstal) utv		25	25	20	15
Antal förstahandssökande ¹ spr	49	49	35	39	28
Antal förstahandssökande ma	32	27	18	15	13
Antal förstahandssökande utv	-	22	14	29	19
Antal förstahandssökande per plats - spr	2,45	1,96	1,4	1,95	1,4
Antal förstahandssökande per plats - ma	1,6	1,1	0,7	0,75	0,87
Antal förstahandssökande per plats - utv	-	1,14	1,8	1,45	1,27
Antal registrerade nybörjarstudenter ² - spr	18	23	17	11	16
Antal registrerade nybörjarstudenter - ma	20	6	5	6	11
Antal registrerade nybörjarstudenter - utv	-	15	7	8	4

---

¹ Enligt Fokus fram till 2018, enligt UHR fr o m ht-18. Se länk för jämförelse med andra lärosäten <https://statistik.uhr.se/>

² Antal registrerade på utbildningens 1:a kurs enligt Ladok

Nyckeltal genomströmning

Speciallärarprogrammet	Antagna 2014	Antagna 2015	Antagna 2016	Antagna 2017	Antagna 2018
Antal godkända nybörjarstudenter efter första terminen ³	SVGG: 16 MAGG: 17	SVGG: 19 MAGG: 15 UTGG: 5	SVGG: 16 MAGG: 4 UTGG: 5	SVGG: 8 MAGG: 4 UTGG: 7	SVGG: 15 MAGG: 8 UTGG: 3
Antal godkända studenter efter sista terminen ⁴	SVGG: 15 MAGG: 9	SVGG: 14 MAGG: 12 UTGG: 11	SVGG: 8 MAGG: 4 UTGG: 7	SVGG: 10 MAGG: 3 UTGG: 7	

Specialiseringar: SVGG= Språk-, skriv- och läsutveckling
MAGG= Matematikutveckling
UTGG= Utvecklingsstörning

Nyckeltal examina (oavsett specialisering)

Speciallärarprogrammet	2014	2015	2016	2017	2018
Antal som tagit ut examen					
Kvinnor	26	61	48	41	30
Män	2	1	3	5	0
Totalt	28	62	51	46	30

Synpunkter från programrådet på nyckeltal (kommenteras utifrån programmets förutsättningar och struktur)

Genomströmningen är fortsatt relativt god vilket delvis kan kopplas till att de studerande på denna påbyggnadsutbildning har yrkeserfarenhet och är studiemotiverade men också förvånande med tanke på att merparten i varierande grad är yrkesverksamma parallellt med studierna.

Specialiseringarna ser gärna ett något högre planeringstal. Det som begränsar är antalet studenter totalt i programgemensamma kurser.

Här kommer länk att finns till matris med ingående kurser och koppling till examensmål.

Synpunkter från programrådet på matrisen.

Införandet av nationella examensmål som explicit tar upp neuropsykiatriska svårigheter resulterade i en översyn av programmet och förändringar både när det gäller kursstruktur i termin 1 och 3 samt FSR

³ Antal godkända på utbildningens 1:a termin, 30 hp, enligt Ladok, per den 31 mars (efter ett omtentamenstillfälle). Nyckeltal fr.o.m. vt-19 är uthämtat under intervallet 1/5-9/6-19

⁴ Antal godkända studenter efter sista terminen, enligt Ladok, per den 31 mars. Nyckeltal fr.o.m. vt-19 är uthämtat under intervallet 1/5-9/6-19

i ett flertal kurser. NPS tas framförallt upp under termin 1 i kursen Neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer men har även arbetats in i kurserna under termin 2.

Under Ht 18 har termin 1 utvärderats och flera justeringar återstår innan kurserna funnit sina former.

Även termin 3 har omarbetats och består nu av en Vetenskaplig metodkurs, 7,5 hp, Examensarbetet 15 hp samt en breddningskurs i Språk och matematik i ett specialpedagogiskt perspektiv 7,5 hp. Liksom termin 1 kommer termin 3 att följas upp med anledning av den nya strukturen och de nya kurserna.

Förutom att programmet och dess specialiseringar ska svara mot examensmålen kan en översyn krävas gällande vilka inslag som finns i utbildningen men som saknar täckning i examensmålen.

Kompletteras när matris erhållits.

Uppföljning av föregående programanalys

I föregående programanalys identifierades ett antal problemområden. Ett av detta handlar om hur vi kan hantera ansökningar om tillgodoräkningen. Denna fråga kvarstår och är en utmanande och tidskrävande process.

Även problematiken kring att rekrytera lektorer inom det specialpedagogiska området kvarstår och resulterar i hög arbetsbelastning.

Den föreslagna utvärderingen av termin 1 är genomförd och behöver följas upp.

I enlighet med uppföljnings- och åtgärdsplanen har programutvärdering termin 3 återinförts och genomförts inom specialiseringarna Utvecklingsstörning och Matematikutveckling. Inom specialiseringen Språk, läs och skrivutveckling genomfördes utvärdering efter två terminer. Åtgärder för samordning av programutvärderingen planeras.

Institutionen för språkstudier kommer VT 2020 att ge en fristående breddningskurs, 6LI012 Undervisning för elever i språk-, läs- och skrivsvårigheter (7,5 hp).

Mittutvärdering

Mittutvärdering är inte aktuellt utifrån att programmet endast är tre terminer.

Programutvärdering

Programutvärderingarna har genomförts separat för de tre specialiseringarna, vilka samtliga återspeglar den tidigare programstrukturen. Programutvärdering av speciallärarprogrammet, specialisering mot språk, läs- och skrivutveckling, har genomförts endast för de två första terminerna (enligt tidigare beslut) och omfattar således inte den tredje terminen.

Genomgående ger utvärderingen en positiv bild av programmet. Samtliga svarande anger att programmet (i hög grad eller helt) gett dem kunskap om områdets vetenskapliga grund och insikt i aktuell forskning. Studierna har även gett goda förutsättningar för att kritiskt och självständigt kunna identifiera, analysera och medverka i skolan förebyggande arbete. Majoriteten är även positiv till kurslitteraturen och undervisningens genomförande.

När det gäller förmåga att utforma och genomföra pedagogiska utredningar samt medverka i att genomföra åtgärdsprogram i samverkan med berörda aktörer finns ett par studenter i varje inriktning som menar att detta stämmer i liten grad eller inte alls. Likaledes när det gäller förmåga att stödja

barn och elever och utveckla verksamhetens lärmiljöer varierar svaren, även om majoriteten instämmer i hög grad. När det gäller förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner varierar svaren mellan specialiseringarna. I specialisering mot språkutveckling anser samtliga att programmet i hög eller mycket hög grad gett denna förmåga. Detta gäller även inriktningen mot matematikutveckling och utvecklingsstörning med undantag av fyra respektive två studenter som menar att detta stämmer i liten grad eller inte alls. Även när det gäller fördjupade kuskakaper om bedömningsfrågor och betygsättning finns ett mindre antal kritiska röster. Önskemål om mindre omfattande examensarbete samt fler inslag rörande NPF finns med och har tillgodosetts i och med revideringen av programmet som helhet.

Programmet vilar på vetenskaplig/konstnärlig grund

Programmet ges på avancerad nivå, med vägledning av nationella examensmål och UKÄ:s (vaga) precisering av vilka krav som motsvarar avancerad nivå. Att ge ett program som svarar mot avancerad nivå, berättigar till yrkesexamen och vilar på vetenskaplig grund kräver ett förhållningssätt där både teori och praktik beaktas. Andelen disputerade lärare är hög och många har även erfarenhet från den pedagogiska praktiken. Examensarbeten handleds endast av disputerade lärare.

Specialpedagogik kan ses som en del av pedagogik och ämnesdidaktik men angränsar också till andra discipliner såsom psykologi, sociologi och medicin. En pågående diskussion inom programrådet handlar om när under utbildningen och med vilka inslag tvärvetenskaplighet, i detta fall psykologi, stärker programmets måluppfyllelse. De skilda uppfattningar som bland annat framkommit i en utvärdering riktad till lärare (2018) har möjligen sin grund i att svaret på när och hur samt relevansen för dessa inslag skiljer sig mellan programmen, kanske även mellan specialiseringarna, samtidigt som en större del av utbildningen ges programgemensamt.

Ett av examensmålen för speciallärarprogrammet är att studenterna ska visa kunskap om områdets vetenskapliga grund och insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete. De ska även visa kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och sambandets betydelse för yrkesutövningen. I deras kommande yrkesprofession innefattas att vara en länk mellan forskning inom det specialpedagogiska fältet och verksamheterna. I utvärderingen av den första terminen (2018) framkommer att det i den reviderade programstrukturen och de nya kurserna fallit bort något av den vetenskapliga skolning som tidigare fanns med redan inledningsvis i programmet och att "röda tråden" gällande att systematiskt utveckla de studerandes akademiska skrivande och förtrogenhet med att läsa och kritiskt granska vetenskapliga texter bör stärkas.

Programmet ger studenterna internationella perspektiv

Ett sätt att visa på internationella perspektiv inom programmet är de artikelseminarier som hålls, med fokus på internationell forskning. En gästprofessor från Åbo akademi har haft föreläsningar och ett par medverkande lärare är engagerade i nordiska nätverk.

Programmet ger studenterna perspektiv på hållbar utveckling

I programmets examensmål anges att studenten ska visa sådana kunskaper och förmågor som krävs för att arbeta självständigt som speciallärare för barn och elever i behov av särskilt stöd. Här innefattas perspektiv på hållbar utveckling i betydelsen att ge alla människor lika möjligheter, genom olika stöd och anpassningar.

Programmet har kvalitetsdrivande samverkansinslag

Merparten av de studerande är yrkesverksamma inom skolan och många har även specialpedagogiska uppdrag. Samverkansinslag i form av verksamhetsanknutna uppgifter är vanligt förekommande under

programmet. Vidare inbjuds yrkesverksamma från olika verksamheter, myndigheter och organisationer att föreläsa.

Fram till år 2030 räknar SCB med en efterfrågan på närmare 20 000 utbildade specialpedagoger och speciallärare, avsevärt högre än den beräknade tillgången på cirka 10 000-11 000. Detta innebär att våra studenter är efterfrågade på arbetsmarknaden.

Programmet är jämställdhetsintegrerat

Inom lärarkollegiet finns kompetens att behandla frågor om jämställdhet i undervisningen, exempelvis genom medverkande lärare och professor som forskat inom området.

Studenterna har inflytande på planering och genomförande

I samarbete med UMPE erbjuds årligen de studerande en plats i programrådet. Intresset har dock varit svalt vilket är förståeligt utifrån att merparten yrkesarbetar och studerar på distans. De studerande kan framföra sina synpunkter bland annat via de kursutvärderingar genomförs efter varje kurs. Dessutom eftersträvas en dialog mellan kursansvariga och studenterna. Eftersom de studerande har med sig arbetslivserfarenheter och kunskaper inom det specialpedagogiska området tillvaratas dessa på ett medvetet sätt i undervisningen.

Samlad programanalys

Rubriker

- *Programanalys utifrån genomförda utvärderingar och kvalitetskrav*

Programmet är attraktivt, har god genomströmning och studenterna är överlag nöjda med utbildningen. Programrådet och medverkande institutioner arbetar aktivt med att identifiera brister och utveckla programmet.

- *Förslag på åtgärder och förändringar*

Fortsatt uppföljning samt justering av de kurser som ges under termin 1 och 3:

- så att kursinnehållet motsvarar vad som anges i FSR
- så att den spretighet som studenterna beskriver i kurs 1 minskar (eller är motiverad)
- så att progression gällande "vetenskaplig skolning" stärks

Programrådet avser att förändra behörighetskraven till kursen Vetenskaplig metodkurs, 7.5 hp till Introduktion till det specialpedagogiska fältet 7,5 hp, Specialpedagogens och Speciallärarens yrkesfunktion 15 hp. Därutöver ytterligare godkända kurser om minst 20 hp inom respektive inriktning. Detta kräver förändringar i och modulindelning av vissa kurser under termin 2.

En gemensam avslutningsceremoni planeras i vilken studenterna kommer att ges tillfälle att fylla i programutvärderingen.

Tidigarelagd ansökningstid och antagning samt möjlighet att bli antagen till senare del av programmet införs.

Programrådet finner att omfattningen av ansökningar om tillgodoräknanden ökar och det är nödvändigt att finna nya strategier för hur ansökningarna kan handläggas. En kort rundfrågning visar att dessa ärenden sammantaget, på tre (av fyra) institutioner och för båda programmen upptar ca 75 timmar och en stor del av detta arbete är koncentrerat till början av höstterminen. Programrådet föreslår att LH initierar en kartläggning av hur ärenden om tillgodoräknande inom de specialpedagogiska programmen hanteras på andra lärosäten, hur de hanteras på de fyra institutionerna vid Umu i nuläget, omfattningen av arbetsinsats som

detta kräver, hur en mera likvärdig bedömning kan uppnås, hur stor del av ansökningarna som kan handläggas och bedömas på central nivå och hur stor andel som kan handläggas på central nivå men kräver bedömning på institutionsnivå och av kursansvariga. Programrådet föreslår vidare att ett pilotprojekt genomförs, utifrån vad kartläggningen visat och i syfte att bedömningarna i största möjliga mån görs av en "handläggare för tillgodoräkningen". Pilotprojektet utvärderas efter ett år.

Problematiken kring rekrytering och bemanning inom det specialpedagogiska området behöver lyftas. Dels handlar det om rekrytering av lektorer men kompetens inom specialpedagogik, dels handlar det om att möjliggöra visstidsanställning av adjunkter. Här menar vi att institutionerna inte själva kan ansvara för frågan utan behöver stöd från lärarhögskolan och Umeå universitet.